

**JENS
LEKMAN**

JENS LEKMAN

Intervju: Sara Michaëlsson och Magnus Haglund
Text: Sara Michaëlsson · Fotograf: Peter Claesson

»In a world of mouths I want to be an ear«, sjunger Jens Lekman på sin senaste skiva Life Will See You Now. Raden fortsätter »I just want to tell people's stories, hear what they want to say«. Att få berätta historier, egna och andras, är det centrala i Jens Lekmans skapande. Oavsett om formatet är ett skivalbum, ett konstprojekt eller ett musikaliskt samarbete. Dialogen med publik och lyssnare är inte begränsad till konserter och skivor. Ända från början har människor tagit kontakt, skickat långa personliga brev, mail och meddelanden. Berättelser som ibland fått leva vidare i sångerna. Vi träffas för att prata mer om berättandet, musiken, drömmarna och framtidsplanerna.

Jens Lekman

JENS LEKMAN, FÖDD 1981 i Angered, är låtskrivare och sångare, vardagsrealist och drömmare, kosmopolit och göteborgare, global storstjärna men samtidigt bröllopsångare och vardagsrumsartist. Sedan det stora genombrottet med albumet *Night Falls Over Kortedala* (2007) har Jens Lekman fortsatt att röra sig mellan det stora och det lilla, avlyssnat platserna och människorna på de ställen han befunnit sig på.

De konkreta geografiska kartpunkterna är viktiga. 7-Eleven i hörnet av Vasagatan, det klassiska Café Java på motsatta sidan, 7:ans spårvagn, Västra Hamngatan, Domkyrkan, Kalendervägen 113D i Kortedala – som göteborgare vet man exakt var man befinner sig. Men det handlar mer om att ladda en specifik plats, ett namn, med drömmar och magi, än om lokalpatriotism. Hans stora och hängivna publik i USA, Mexiko, Brasilien, Australien eller Japan har inga svårigheter att ta till sig hans berättelser. Sångerna lyssnar, fångar stämningar och replikskiften, förvandlar det personliga till något allmängiltigt.

När Jens Lekmans internationella fans kommer till Göteborg vallfärdar de inte till Andra Långgatan eller Avenyn, de åker ut till Kortedala och Hammarkullen, eller ställer sig i hörnet Vasagatan/Aschebergsgatan och tar selfies, som om de befann sig vid Abbey Road.

– Det är inte främst för att göteborgarna skall känna igen sig, säger Jens Lekman. Det är snarare tanken på att det kanske skall gå någon japan eller amerikan längs Vasagatan i Göteborg och samtidigt höra mina låtar i huvudet. Jag tänker på hur jag själv lyssnade och lyssnar på musik från andra länder och städer. Hur de där benämningarna, adresserna och platserna fylls med egna fantasier och mytologier. Det går knappast att gå längs Clinton Street i New York utan att höra Leonard Cohens röst i

»Famous Blue Raincoat«: »New York is cold, but I like where I'm living, There's music on Clinton Street all through the evening«.

2015 deltog Jens Lekman i GIBCA, Göteborgs internationella konstbiennial, med projektet *Ghost Writing*, där han intervjuade för honom okända människor och sedan skrev sånger utifrån deras berättelser. Upprinnelsen var ett liknande projekt knutet till en konsthall i Cincinnati, USA, där han på samma vis lät okända personer berätta historier som utgångspunkt för nya sånger. Samma år, 2015, genomförde han ett annat konceptuellt projekt, *Postcards*, där han ålade sig själv att skriva, spela in och publicera 52 sånger, en för varje vecka. Som en sorts fortsättning inleddes i år, 2018, ett samarbete med sångerskan och musikern Annika Norlin kallat *Correspondence*. Här turas de båda om att skriva »brevsånger« till varandra och publicerar ett nytt brev en gång i månaden. Vad olika ramverk och format betyder för uttrycket hör till det vi vill veta mer om.

Vad händer när man går ifrån det där med stor scen, stor publik och stora PA-system? Du har ju både spelat på Hultsfredsfestivalen och hemma i människors vardagsrum.

– Det är någonting som har intresserat mig ända från början, säger Jens Lekman. Vad som händer när man river den fjärde väggen och till exempel spelar hemma hos någon. De bästa spelningarna har alltid varit de där det uppstår någon form av problem, där artist och publik samarbetar för att lösa det. När strömmen går eller när en förstärkare slutar att fungera och det i stället utmynnar i allsång. Eller när det finns vissa ramar, när det finns en vägg, men artist och publik gemensamt river den.

– Jag minns en spelning jag gjorde på ett college i Argentina. Allting var väldigt strikt och reglerat. Publiken skulle sitta ner och det fanns skyltar överallt där det stod »Ingen dans«.

Halvvägs genom spelningen gör publiken uppror och ställer sig upp i stolarna och dansar. Det går runt lärare och pekar och säger »Nej, nej, sitt ner! Det är förbjudet!«, men de fortsätter ändå. Det var så vackert! Jag får ofta frågan om jag vill ha en sittande eller en stående publik. Då brukar jag svara att jag vill ha en sittande publik som gör revolt mot stolarna.

Vardagsrumsprojektet, där du spelade hemma hos människor, hur kom det till?

– Jag hade haft det i tankarna ganska länge, men inte gjort någonting åt det, säger Jens Lekman och tar en klunk kaffe. Jag kan vara ganska skeptisk och negativ och fastna i att saker och ting säkert inte går att genomföra. Men så ibland är det något som gör att man ändå vågar, något som inte lämnar en ifred. I det här fallet var det min partner som övertygade mig om att det var en jättebra idé som jag verkligen borde genomföra. Det blev i hög grad ett gemensamt projekt där hon skötte ljud, körde, styrde upp bokningar och så vidare. Vi efterlyste vardagsrum att spela i och skötte allt själva. Trots att vi bara tog 100 kronor per biljett blev den lilla turnén mer lönsam än en del spelningar med band. Där är det stora summor som omsätts, men väldigt litet som blir över. Jag förstår inte varför inte fler artister gör så här. Att jag har arbetat som bröllopsångare sedan starten har också med det att göra. Det är ett sätt att hålla sig flytande på egna villkor, utan att behöva göra reklam för Red Bull.

Men tanken att befinna sig i mer direktkontakt med publiken hade funnits där redan tidigare? Viljan att hitta andra mötesplatser, öppningar mot andra människors berättelser?

– Ja, absolut, säger Jens Lekman. Och att spela utanför centrum. När jag släppte *Night Falls Over Kortedala* var jag helt inne på att jag inte skulle spela inne i storstäderna, utan ute i förorterna.

STEN A OLSSONS KULTURSTIPENDIUM 2018

JENS LEKMAN

Jag är själv uppvuxen i Hammarkullen och ville att publiken skulle åka ut dit i stället. Jag föreslog för bokningsagenten att vi skulle göra en spelning i Hammarkullens Folkets Hus i stället för på Pustervik till exempel, en i Bredäng, Rinkeby eller någon annan Stockholmsförort, och en i Rosengård i Malmö. Jag har aldrig någonsin mötts av så starkt motstånd. Till slut sade de okej, du kan göra det, men du kommer att få en tiondel av gaget och kan inte ta med dig någon. Det blev aldrig någonting av det. Arrangörerna har självklart egna ekonomiska intressen att bevaka. Det här skulle vara det stora skivsläppet. Vardagsrumsturnén blev en sorts förlängning av den tanken, även om det inte blev förorten utan människors vardagsrum, och ibland ute på landet.

Hur skulle du beskriva skillnaden mellan att spela inför en stor publik och hemma hos människor?

– Jag har faktiskt aldrig varit så nervös som inför vardagsrumsturnén, säger Jens Lekman. Jag minns känslan när jag spelade på Hultsfredsfestivalen för första gången, för 14 år sedan. Då var jag också extremt nervös. Men när jag sedan gick ut på den stora scenen och upptäckte att publiken var förvandlad till ett hav av kött som böljade i fjärran tänkte jag »Det här behöver jag inte vara rädd för«. Det gick inte att urskilja ett enda ansikte. Men varje gång jag klev upp på lastpallarna som ställts upp i de olika vardagsrummen var jag däremot livrädd. Vartenda ansiktsuttryck syntes. Sjöng jag fel eller missade en textrad såg jag hur folk tittrade ner eller skruvade på sig. Ingenting gick att dölja. Det är en mycket mer utsatt situation, men också full av möjligheter.

Ta oss tillbaka till hur det hela började. Du har hållit på ett bra tag nu och slog först igenom i indiepopkretsar i början av 2000-talet.

– Jag släppte nog den första 7-tummaren 2003, säger Jens Lekman. Men jag började att göra musik när jag var 15 år. Jag spelade

litet bas i en kompis funkrockband och spelade en del med Laleh, som också gick på Hammarkulleskolan. Det var alltid fantastiskt kul att spela med henne. Men det som upptog mig mest var mina primitiva samplings- och collageexperiment med hjälp av pappas PC från jobbet. Där fanns ett väldigt rudimentärt inspelningsprogram – Sound Forge – med ett stereospår. Hade man väl lagt på trummor till exempel, gick det inte att gå tillbaka och ändra.

Att Jens Lekman började så tidigt med samplingar och collage var delvis en följd av att han inte hittade några andra som var intresserade av samma saker som han själv. En bandspelare med overdub-funktion blev det viktigaste instrumentet.

– Först visste jag nog inte riktigt vad jag höll på med, men sedan började jag att ratta in långvågsradio, ryska stationer till exempel, och spelade in det statiska bruset och rösterna som lät som om de kom från en annan planet. Efter ett tag började jag att fatta hur man skulle sätta ihop saker i rätt tonart och tempo, hur man kunde bygga något som lät jättestort, klippa ihop en flöjt från en låt med ett trumbeat från en annan. Att sitta hemma och göra saker helt efter eget huvud passade mig väldigt bra. Jag behövde inte anpassa mig eller försöka uppfylla någon roll som jag ändå inte kände mig hemma i. Inte tvinga mig att vara extrovert, underhållande eller särskilt cool. Jag minns att jag spelade upp några collage för Laleh och att hon sade »Men Jens, det här här ju jättebra!« och hur det på något vis fick betydelse för processen. Efter det skrev jag massor av låtar. Det här var långt innan Laleh var en superstjärna. Hon hade vunnit Hammarkulleskolans årliga schlagerfestival och var redan som 14-åring otroligt skärpt, begåvad och målinriktad.

Man kan se vissa gemensamma nämnare er emellan, även om era musikaliska uttryck skiljer sig åt. Det är något med själva tilltalet, uppriktigheten, det stundtals inåtvända och icke-ironiska som förenar er.

Diktafonen var det verktyg som tog mig ur min lilla bubbla som tonåring. Jag tog med den på fester och så fort jag tog fram den ville folk prata. Men det är också i den som alla låtar har sin början, vänds och vrids på, tills de slutligen får sin form.

JENS LEKMAN

Att sångerna och låtarna kan träffa och nå människor i alla åldrar. En melodisk direkthet. Det gäller ju även ännu en tidigare Stena-stipendiat – José González.

– Han och jag gick på dagis tillsammans!, säger Jens Lekman. Han är några år äldre. Jag har aldrig velat vara »svår« och är inte särskilt intresserad av att utmana musikens former. Jag gillar att stryka medhårs musikaliskt, att vara en del i en tradition. Det är berättelserna och sammanhanget som intresserar mig mest.

På ditt senaste album Life Will See You Now sjunger du om ett möte med en mormonsk missionär som du träffar på Vasaplatsen 1997. Det var precis när du hade börjat på Schillerska, inte sant?

– Ja, det var nog alldeles i början, någon vecka in på terminen, säger Jens Lekman. Allt kanske inte hände exakt så, men själva mötet ägde rum. Jag hade kommit in på estetisk linje, bild och form. För mig var det något väldigt stort att börja på Schillerska. Jag kände, när jag gick in på Hammarkulleskolan, att jag måste ta mig in till staden, hitta de där personerna som jag hade något gemensamt med. Det var nog ganska oartikulerat, och i viss mening en sorts kulturell klassresa. In till »det finare folket«. Schillerska dominerades av akademikerbarn och medelklassbarn med kulturarbetarföräldrar. Det var en dubbel känsla. På en gång en nervositet inför de här människorna som jag uppfattade som finare, och senare en sorts backlash där jag började att tycka illa om själva värnaden som jag kände. Det är nog därför jag aldrig helt kunde känna mig hemma i indiekretsarna heller. Det var något som skavde. Vi var inte riktigt av samma sort. Egentligen var det nog den där delen i mig själv som så gärna ville bli accepterad och ingå, som jag kände motvilja mot.

Om vi återvänder till »To Know Your Mission«, sången där du berättar om en 16-årig Jens Lekmans möte med en mormonsk missionär och

där du så fint beskriver hur du hellre vill vara örat som lyssnar, snarare än munnen som pratar.

– Ja, säger Jens Lekman och skrattar litet. Jag har alltid varit orolig att de där raderna skall uppfattas som inverterad skrytsamhet. Se, så bra lyssnare jag är! Inte riktigt trovärdigt när man sitter och pratar om sig själv i flera timmar. . . Men låten, som är skriven långt senare, handlar om ett möte med en mormon, en kille som bara var 18–19 år. Det var av någon anledning väldigt många mormoner som rörde sig kring Vasaplatsen vid den tiden. De flesta av mina vänner vägrade att prata med dem, men jag hade svårt att vara avvisande och var nyfiken på vad de hade att säga. Det fascinerade mig hur någon, bara ett par år äldre än jag själv, kunde vara så övertygad och säker på sin uppgift här på jorden. Hur det inte fanns tillstymmelse till tvivel. En lustig detalj i sammanhanget är att jag har en jättestor fanbase av mormoner och framförallt av Jehovas vittnen.

Hur kommer det sig tror du? Dina sånger kan ju knappast kallas trosvisa.

– Jag tror att jag vet varför, säger Jens Lekman. Det började med en liten detalj i en låt på min första skiva, där jag skrev en sång till min bästa kompis Lisa när hon fyllde år och jag inte hade någon annan present. Hon hade berättat om hur det ringde på hennes dörr och när hon öppnade stod där två Jehovas vittnen och frågade om hon ville ha evigt liv. »Nej tack. Det är bra som det är«, svarade hon och stängde dörren. Det var bara en liten detalj, men det hände ofta att folk ropade efter den låten på spelningar och kom fram efteråt och berättade att de var Jehovas vittnen.

Hur går du tillväga när du gör dina låtar? Börjar du med text, eller kommer melodierna först?

– Jag har två foldrar på datorn, säger Jens Lekman. En med texter och en med musik. När en text eller en melodi börjar att kännas färdig provar jag vad som kan passa ihop.

Som om du testade olika kläder eller utstyrlar?

– Ja, exakt. Jag har märkt att jag skriver bättre texter om jag inte genast tänker melodi, form, rytm och så vidare. De bästa låttexterna hittar jag i mailen under skickat. När folk frågar mig om råd brukar jag alltid uppmana dem att leta i mail- eller sms-konversationer med personer som står dem nära. Det är ju dessutom ofta så att det uppstår något intressant när man byter plats på saker, eller lyfter in någonting i en ny kontext. Plötsligt öppnas helt andra betydelser. När jag arbetade med mitt senaste album ville jag egentligen skriva ut mig själv ur låtarna, fortsätter Jens Lekman och håller upp litet mer kaffe. Jag var så trött på den där Jens Lekman-figuren. Så blev det väl inte riktigt, men jag ser mig som en sidekick i mina egna låtar. Jag är mer och mer intresserad av fiktionen, av andras berättelser, av att få fabulera och blanda olika verkligheter, olika nivåer. Det kan vara känslomässigt självbiografiskt men handla om någon annan. Berättarglädjen får nytt bränsle, ny kraft.

– Jag är ett stort seriefan och gillar den självbiografiska serievägen som kom i slutet av 1990-talet. Mats Jonsson och Åsa Grennvall till exempel. Jag minns hur Mats Jonsson i en intervju sade att han var mer inspirerad av Belle and Sebastian än av Katten Gustaf och hur jag då tänkte att jag själv var mer inspirerad av Mats Jonsson än av Belle and Sebastian.

Du har en ovanligt levande och stark kontakt med dina lyssnare och fans. Vad betyder det utbytet för dig?

– Jag har alltid tyckt väldigt mycket om att få brev, mail och andra meddelanden från mina lyssnare, säger Jens Lekman.

Efterhand har jag blivit litet av en hemlig låda där folk lägger sina mest personliga tankar och funderingar. Det finns ju något lockande och befriande i att berätta för en främling. Det är ett väldigt fint förtroende och det har också gjort att jag själv känner mig mindre ensam. Inspirationen till *Ghost Writing* kommer delvis ur detta. Det är ett sätt att ta tillvara och förmedla alla fantastiska historier och berättelser som människor bär på. Jag kände också ett behov av att öppna fönstren på vid gavel och släppa in frisk luft, vara i dialog med omvärlden, kommunicera med människor.

Hur gick du tillväga rent konkret?

– I Cincinnati var det mer som en performance, säger Jens Lekman. De tog kontakt med mig efter att ha hört *Postcards* och frågade om jag hade några idéer. Det blev en möjlighet att pröva hur det skulle vara att tolka andras berättelser. Urvalet gjordes efter vissa kriterier – lika många kvinnor som män, olika åldrar, olika bakgrund och så vidare. Sedan intervjuade jag tre personer per dag, i ungefär en timma vardera. Det gjordes på morgonen. På eftermiddagen arbetade jag med två musiker, sedan skrev vi tillsammans utifrån de olika berättelserna. På kvällen spelade vi in låtarna. Dessutom repade vi med en ungdomsorkester för en spelning i slutet av perioden. Det var en ganska tuff vecka!

Men just den här sortens begränsningar och regelverk kan ju också trigga igång någonting, eller hur?

– Ja, absolut. Man hamnar i ett annat tillvägagångssätt. Jag kan inte riktigt beskriva det, men jag vet att en del idéer på den senaste skivan aldrig hade kommit till utan *Ghost Writing*- och *Postcards*-projekten. I stället för att sitta och vänta på den där hooken får man bara köra på, låta det bli mer oberäkneligt, mindre kontrollerat. Det är ett större risktagande, men även en större frihet. Det blev en väg bort från kraven på välpolerade och perfekta låtar. Från det

som kändes instängt. Jag har hela tiden haft en massa sidoprojekt och mellanrumsidéer. Annars försvinner det lustfyllda och man hamnar i ekorrhjulet.

– Jag har nog alltid känt att min musik mår bäst om den får fungera i andra sammanhang, förutom det här att släppa skiva, turnera, spela på festival. Att den kanske får existera inom en konstnärlig kontext exempelvis. Min musik är inte konstmusik på det viset, men jag tycker om den sortens ramar. Att *Ghost Writing* kunde passa in på Göteborgsbiennalen eller konsthallen i Cincinnati, även om det rör sig om traditionell musik.

En konsekvens av projekten är att Jens Lekman inte längre sitter och väntar på att något skall hända eller att han skall bli kontaktad.

– Jag insåg att det faktiskt var upp till mig själv att ta initiativ, föreslå samarbeten och skapa kontaktytor. En idé som jag skulle vilja genomföra är en Ghost Writing-festival med andra artister och band, där deras lyssnare och fans skulle få sina berättelser tolkade. Det vore spännande att se vad som skulle hända om exempelvis Marilyn Manson, någon hiphopartist eller varför inte Kikki Danielsson fick skriva låtar till sina lyssnare.

Vad håller du på med just nu? Skriver du på en uppföljare till Life Will See You Now?

– Jag skriver en hel del, men jag kan inte riktigt avslöja vad ännu, säger Jens Lekman. Det jag kan säga är att jag är intresserad av att röra mig in i nya format. Jag vill fortfarande skriva musik och låtar, men jag tror inte att albumet i sig är något heligt. Jag tycker om albumformatet, men jag skulle jättegärna arbeta med att omforma det till en musikal, en teveserie, en pjäs eller en film. Som också skulle kunna vara tio låtar. Jag har nog alltid tänkt på min musik i filmiska termer. Men eftersom jag inte har någon kamera som kan panorera över kranarna i hamnen får det bli stråkar i stället.

